Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

PLAN DE IGUALDADE CPI ATIOS 2023-24

ÍNDICE

1.-INTRODUCIÓN **Páx. 02**

2.- CONTEXTUALIZACIÓN NORMATIVA E DO CENTRO Páx. 04

3.- ANÁLISE DA SITUACIÓN DO CENTRO EN RELACIÓN COA IGUALDADE DE XÉNERO, COA VIOLENCIA DE XÉNERO E COA LGTBIFOBIA Páx. 08

4.- OBXECTIVOS COEDUCATIVOS Páx. 11

- **4.1 PROMOCIÓN DE IGUALDADE DE OPORTUNIDADES ENTRE MULLERES E HOMES** Páx. 11
- **4.2 PREVENCIÓN, DETECCIÓN E INTERVENCIÓN EN CASOS DE VIOLENCIA DE XÉNERO** Páx. 14
- **4.3. PROMOCIÓN DO RESPECTO POLA DIVERSIDADE AFECTIVO-SEXUAL** Páx. 23
- **4.4 PREVENCIÓN, DETECCIÓN E INTERVENCIÓN EN CASOS DE LGTBIFOBIA** Páx. 25

5.- MEDIDAS CONCRETAS DE ACTUACIÓN Páx. 37

- **5.1 ORGANIZACIÓN DO CENTRO** Páx. 37
- **5.2. ELIMINACIÓN DOS ESTEREOTIPOS DE XÉNERO NA TRANSMISIÓN DOS VALORES E DOS SABERES** Páx. 41
- **5.3.XESTIÓN DOS ESPAZOS, DOS RECURSOS E AS OPORTUNIDADES DE REALIZACIÓN VOCACIONAL DE XEITO INCLUSIVO** Páx. 43
- **5.4.INCLUSIÓN DOS VALORES COEDUCATIVOS NA XESTIÓN DA CONVIVENCIA ESCOLAR** Páx. 45

6.- SEGUIMENTO E AVALIACIÓN . Páx. 46

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

PLAN DE IGUALDADE CPI ATIOS 2023-24

1.INTRODUCIÓN

O noso centro participa da inquedanza social que esperta toda a problemática relacionada coa diversidade. De xeito transversal, son moitas as actividades que ao longo destes anos se veñen realizando a prol da igualdade nos ámbitos que nos son próximos e que afectan á nosa comunidade educativa.

Especificamente, no ámbito da lexislación , o centro responde, como non podía ser doutro xeito, ás directrices seguintes que marcan as autoridades competentes:

- activación de protocolos ou medidas de intervención cando aparecen condutas contrarias á convivencia por razón de xénero.

- difusión dos obxectivos coeducativos entre os distintos membros da comunidade educativa (ANPA, Consello Escolar) en distintos actos e celebracións do centro.

- promoción dunha orientación laboral e profesional libre de estereotipos de xénero en charlas ao alumnado, organizadas polo Departamento de Orientación.

- realización de actividades dirixidas a todo o alumnado co gallo das datas sinaladas no calendario escolar oficial (25 de novembro, 8 de marzo e celebracións LGBTI). (Memoria DACE)

Con respecto aos documentos do centro e outras cuestións organizativas nos que explicitamente se fai referencia á igualdade engadimos os seguintes:

- O **Proxecto Educativo de Centro** (PEC) fai referencia explícita á coeducación no apartado segundo:

OS PRINCIPIOS DE IDENTIDADE, VALORES E FINS EDUCATIVOS.

> *"Coeducación: Traballaremos pola eliminación da discriminación contra a muller e na superación de mitos , tabús e diferenciación de roles entre a muller e o home , practicando un tipo de educación para a igualdade sen discriminación por razóns de sexo, raza, condición social, etc."*

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

- As enquisas realizadas no proxecto Suprime o Control contribúen a determinar o **diagnóstico da situación** da igualdade de xénero e da violencia machista no centro.

- Ademais realízanse as seguintes actividades:

- Programa **Club de Ciencia**. Desenvolto tamén en horario non lectivo (os martes de 16:45 h a 17:45 h e os xoves de 15:45 h a 16:45 h) para os cursos de 4º,5º,6º de EP e a ESO. Tamén nesta actividade buscamos intencionadamente a *participación feminina*.

- **Proxectos Europeos** Erasmus+, tanto K1 como K2, este último dirixido explicitamente a *mellorar e potenciar as competencias científico tecnolóxicas nas nenas*. Este proxecto realízase en cooperación con diferentes países e recentemente tivemos no noso centro a profesorado e alumnado galés e polaco. (Traballos completos na documentación do centro).

A nosa práctica educativa reflicte a preocupación e interese pola igualdade en **diferentes proxectos** que se realizaron no centro nestes últimos anos.

- Dende o departamento de **Dinamización Lingüística** colaborarase estreitamente co equipo de orientación ou de igualdade para intentar fomentar as actitudes e contidos relacionados coa igualdade.

Queremos implicar ao centro e a comunidade no seu conxunto para que teña repercusións futuras e que non remate neste ano académico, senón que se continúe no tempo.

Temos claro que se realmente queremos acadar un cambio real e un impacto tanto dentro coma fora da escola, non podemos deseñar actividades puntuais. Precisamos un traballo intenso e prolongado no tempo. Un traballo dende distintas miradas, enfoques, e resultados. Queremos acompañar ao noso alumnado nun camiño as veces complicado. Queremos que perciban a realidade e o grave problema que temos na sociedade actual. Queremos que aprendan o respecto e a aceptación das diferenzas como algo positivo, que interioricen a igualdade entre as persoas como algo indiscutible e que asuman como propio o reto e a responsabilidade de acadar un mundo e unha sociedade mellor. Sociedade que comeza na súa casa, na súa aula, na súa escola....(Traballo Completo na documentación do centro).

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

2. CONTEXTUALIZACIÓN NORMATIVA E DO CENTRO

Neste apartado facemos referencia as cuestións organizativas relacionadas coa igualdade de xénero que xa figuran na documentación do centro:

- **Normas de Organización, Funcionamento e Convivencia:** No capítulo VIII do **NOFC** queda recollido, no apartado de Deberes e Dereitos do alumnado, o seguinte:

"Dereitos:

-Recibir unha formación integral e coeducativa que contribúa ao pleno desenvolvemento da súa personalidade nun ambiente educativo de convivencia, liberdade e respecto mutuo.

- Non ser discriminados por razón de sexo, raza, relixión ou ideoloxía.

Deberes:

-Respectar a liberdade de conciencia, as convicción relixiosas e morais, a igualdade de dereitos entre mulleres e homes e a dignidade, integridade e intimidade dos restantes membros da comunidade educativa."

- **Plan de Acción Titorial:** Dentro do PAT figuran os seguintes aspectos relacionados explicitamente coa coeducación, igualdade de xénero e respecto a diversidade afectivo-sexual:

A) P.A.T. de EDUCACIÓN INFANTIL

Obxectivos específicos

Dende as titorías de Educación Infantil, traballamos os seguintes obxectivos relacionados coa adaptación, actitude e socialización:

ACTITUDINAIS:

•Mostrar unha actitude positiva na relación co profesorado e o alumnado.

CONCEPTUAIS E PROCEDIMENTAIS:

•Coñecer e aplicar distintas estratexias de resolución de conflitos.

Actividades

Desenvolvemento de habilidades básicas de interacción social:

- Sorrir. Saudar. Pedir e facer favores.
- Habilidades para facer amigos: Cooperar e compartir. Pedir axuda. Unirse ó xogo de outros.
- Habilidades para expresar os sentimentos: Expresar emocións. Recibir emocións.
- Defender os seus dereitos.

B) P.A.T. de EDUCACIÓN PRIMARIA

Obxectivos específicos

- Fomento da integración e a convivencia do alumnado a nivel de grupo e de centro educativo
- Favorecer o desenvolvemento persoal do alumnado priorizando a educación en valores e actitudes positivas a través das propias vivencias dos mesmos
- Priorizar a educación en valores a través da vivencia dos mesmos.

Contidos

a) INTEGRACIÓN E CONVIVENCIA

-Elaboración dunhas normas propias de aula. Organización e distribución de responsabilidades.

-Habilidades sociais:

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

•Pedir e conceder favores

•Saúdo

•Compartir

•Habilidades conversacionales

•Habilidades de solución de problemas interpersoais

•Expresar emocións e sentimentos

•Aceptar e rexeitar críticas

•Saber dicir no

•Saber escoitar, etc.

b) -DESENVOLVEMENTO PERSOAL

-Autoconcepto e Autoestima

-Actitudes e valores (ante a diversidade, ante as persoas maiores, etc.)

-Temas transversais:

•Educación sexual

•Igualdade entre os sexos

C) P.A.T. de EDUCACIÓN SECUNDARIA

Obxectivos específicos

•Fomento da integración e a convivencia do alumnado a nivel de grupo e de centro educativo

•Favorecer o desenvolvemento persoal do alumnado priorizando a educación en valores e actitudes positivas a través das propias vivencias dos mesmos

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

•Priorizar a educación en valores a través da vivencia dos mesmos.

a)- Integración e convivencia

-Elaboración dunhas normas propias de aula.

-Habilidades sociais:

•Habilidades conversacionales

•Habilidades de solución de problemas interpersoais

•Expresar emocións e sentimentos

•Aceptar e rexeitar críticas

•Como formular queixas

•Saber dicir non

b) -Desenvolvemento persoal

-Autoconcepto e Autoestima

-Actitudes e valores (ante a diversidade, ante as persoas maiores, etc.)

-Temas transversais :

•Educación sexual

•Igualdade entre os sexos

Recursos

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

Contamos con axentes externos que colaboran na atención do alumnado en temas puntuais:

•Persoal de Asfedro (Prevención da Saúde)

•Centro de Planificación Familiar de Ferrol (Educación Sexual)

•Persoal doutros centros (Información Académica e Profesional)

•Asociación Quérote

•Forzas Armadas

•Universidades

•Garda Civil (Plan para a mellora da convivencia e seguridade escolar).

D) PLAN DE CONVIVENCIA:

No Plan de Convivencia do centro non figuran obxectivos coeducativos concretos, aínda que si se fai referencia a aspectos relacionados con valores e actitudes que favorecen a tolerancia e o respecto a todo tipo de diversidades, así como se fomentan o traballo cooperativo, a mediación, a solución pacífica ante os conflitos, o traballo na expresión de emocións no fortalecemento de autoestima…

3.- ANÁLISE DA SITUACIÓN DO CENTRO EN RELACIÓN COA IGUALDADE DE XÉNERO, COA VIOLENCIA DE XÉNERO E COA LGTBIFOBIA.

Un Plan de Igualdade sólido e efectivo debe partir da realidade que vive o centro. Para elo é imprescindible realizar unha diagnose do centro, na que se analicen os aspectos positivos que xa existen, aqueles que se poidan mellorar, ou aqueles outros que non funcionan ben e se teñen que modificar. Os aspectos que valoramos son os seguintes :

A. En relación aos roles exercidos e espazos de representación ocupados por homes e mulleres na Comunidade Escolar.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

PLAN DE IGUALDADE CPI ATIOS 2023-24

O CPI de Atios está situado á beira da estrada que comunica Valdoviño con San Sadurniño, na Avda. de San Sadurniño nº 33 no lugar de Atios de Arriba . Está na parte alta do núcleo de poboación que forma a capital do Concello o que permite desfrutar dunha das mellores vistas da praia e lagoa da Frouxeira.

A comunicación cos núcleos de poboación máis próximos (Narón , Ferrol, Cedeira , San Sadurniño) é bastante boa no tocante á rede viaria pero precisa melloras en canto ao servicio de transporte público.

O CPI de Atios, catalogado na Rede de Centros como centro de tres unidades de Educación Infantil , doce unidades de Educación Primaria e oito de ESO está a funcionar con tres unidades de Educación Infantil, doce de Educación. Primaria e dez de ESO incluíndo o Programa de Diversificación Curricular de 4º de ESO.

O alumnado é 502 aproximadamente entre nenos e nenas. O profesorado está composto por 37 mulleres e 13 homes. Ademais contamos no centro con persoal non docente, todas son 6 mulleres e 1 home.

O Equipo Directivo está formado por 2 mulleres e dous homes.

A procedencia do noso alumnado é a seguinte: un 65% aproximadamente procede das parroquias máis próximas á capital municipal: Meirás, Lago, Valdoviño, Sequeiro, San Bartolo e Aviño e o 35% restante de Pantín, Vilarrube, Loira e Vilaboa. Este ano se incrementou o número de alumnado procedente de concellos próximos como Narón, Cedeira e Ferrol entre outros.

A maioría dos nenos e nenas do noso centro falan maioritariamente o castelán en educación infantil. Hai unha relación moi directa entre os resultados escolares do alumnado e o nivel cultural das familias; así, no seo de familias cunha composición estable e nivel cultural medio ou medio-baixo, prodúcense resultados escolares satisfactorios de rendemento escolar, do mesmo xeito que o alumnado con dificultades de aprendizaxe está adscrito a unha clase social baixa ou moi baixa, con problemas de estabilidade que supoñen carencias afectivas e de estímulos ambientais para os nenos e nenas.

Tanto o absentismo escolar (fundamentalmente debido a enfermidades), como a puntualidade son, en xeral, satisfactorios. En demasiados casos , é debido a motivos de traballo das familias, moito alumnado pasa o tempo de lecer só , a cargo de irmáns maiores ou de avós.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

B.- En relación co sexismo lingüístico nos documentos do Centro.

Analizouse a linguaxe utilizada nos documentos do Centro, actas, circulares internas, comunicacións ás familias e ao alumnado e a Axenda Escolar. En todos os casos non se aprecia o uso abusivo do masculino xenérico para referirse a ambos os sexos. O xenérico inclusivo (profesorado, alumnado,…) no últimos curso obsérvase un aumento no seu uso.

En canto aos Libros de Texto e Materiais Didácticos, aínda que nos últimos anos víronse unha melloría no uso do feminino, segue habendo un abuso do masculino en moitos aspectos, tanto nas ilustracións, as imaxes como nos exemplos utilizados, aparecendo o feminino en contadas ocasións.

Existen representacións estereotipadas de homes e mulleres, sempre en detrimento de os valores, actividades e as contribucións das mulleres ao progreso da ciencia e a sociedade.

C.- Actitudes ante cuestións de xénero por parte do profesorado

As actitudes que presenta o profesorado do centro en materia de igualdade son sempre de trato igualitario para ambos os sexos, con todo segue habendo tendencia a utilizar o masculino cando se dirixen a nenos e nenas e a elección dun neno á hora de trasladar obxectos pesados.

D.- En relación á distribución e uso do patio

Existe unha diferenza na repartición e uso dos espazos escolares diferenciada das nenas, en primaria e secundaria pois se aprecia unha relación de poder dos alumnos sobre as alumnas nun espazo libre, xa que son estes os que ocupan as pistas deportivas con raras excepcións e a medida que aumenta a idade a presenza feminina nestes espazos é practicamente inexistente. Tamén existe unha maior ocupación do patio central. Os espazos ocupados polas alumnas están reducidos ás zonas periféricas e zonas protexidas como patio da cafetería ou os bancos, As actividades que realizan tamén difiren, mentres os alumnos realizan máis actividades e xogos principalmente físicos, sobre todo fútbol. As nenas realizan xogos máis tranquilos, predominando os xogos tradicionais. En canto ás condutas agresivas e violentas tamén son maioritariamente masculinas.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

Na Etapa de Educación infantil no uso dos espazos, a actividade desenvolta e as relacións que se establecen entre os nenos e as nenas son máis igualitarias.

E.- En relación coa repartición de tarefas e responsabilidades familiares.

Aínda que o trato é bastante igualitario cara a fillos e fillas segue habendo estereotipos que están aínda presentes nas familias véndose reflectido nalgunhas actividades, por exemplo, que aos nenos vístenos de azul e ás nenas de rosa, ou que estas son sentimentais e os homes non teñen dereito a chorar. Na repartición das tarefas familiares segue habendo unha porcentaxe maior nas de carácter doméstico que recae sobre todo na muller, mentres que nas responsabilidades económicas ou de solicitudes son asignadas ao home, por outra banda, a colaboración nas tarefas domésticas é lixeiramente maior nas nenas que nos nenos. O trato desigual cara aos fillos e as fillas reflíctese tamén na elección de distintos xoguetes. A súa eliminación é un factor importante para lograr a igualdade entre mulleres e homes.

4. OBXECTIVOS COEDUCATIVOS.

4.1. Promoción de igualdade de oportunidades entre homes e mulleres.

O indubidable avance nas políticas de igualdade contribuíu a reducir en gran parte a **fenda de xénero** na nosa sociedade, achegando formalmente os dereitos de homes e mulleres de forma non absoluta pero si significativa.

Este recoñecemento de avance indubidable na igualdade, nas sociedades máis desenvolvidas, non pode invisibilizar que aínda perduran elementos de desigualdade que debemos denunciar e dar visibilidade.

A tradicional e xeneralizada cultura patriarcal foi normalizando elementos de desigualdade que motivan as diferenzas que perduran. Coñécese como “espellismo da igualdade” a esta situación que non recoñece as actuais desigualdades e confunde a igualdade formal coa igualdade real.

O espellismo reflicte que aínda se precisa de actuacións igualitarias que diagnostiquen e actúen sobre persistentes elementos de discriminación. A existencia do chamado “teito de cristal” describe as limitacións que impiden ás mulleres un pleno exercicio das súas potencialidades no ámbito do público e nos postos de toma de decisións.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

As relacións interpersoais ao longo de toda a vida están empapadas por esta **socialización diferenciada e desigual**, naturalizando actitudes que en ocasións non detectamos como violentas ou inxustas. O concepto de **micromachismo** refírese a condutas sutís e cotiás que non se perciben como sexismo ou como violencia pero que constitúen verdadeiras estratexias de control ou microviolencias que atentan contra a autonomía persoal das mulleres. Son comportamentos e actitudes perfectamente lexitimados pola contorna social que enmascaran modelos de relación sexistas e a aceptación de privilexios de xénero que implican a **normalización e aceptación de relacións desiguais** e discriminatorias entre homes e mulleres.

A formación e a sensibilización fronte estas formas sutís de desigualdade e de violencia cara ás mulleres faise imprescindible nos centros educativos para prevela.

É necesario desenvolver na nosa sociedade a perspectiva de xénero e así aprender a dar visibilidade e detectar actitudes sexistas de calquera nivel, xa sexan facilmente recoñecibles, como a violencia explícita, ou unha violencia menos visible, como é o sexismo benévolo ou os micromachismos. Faise preciso construír no seu lugar **modelos igualitarios de relación**.

Así, temos como obxectivos coeducativos a desenvolver a través deste Plan, entre outros que exporemos máis adiante:

- Fomentar a análise crítica da construción social de xénero e as súas repercusións na desigualdade e a violencia de xénero.
- Promover os valores de respecto e igualdade de dereitos e oportunidades para homes e mulleres.
- Facilitar o coñecemento e a identificación das diferentes manifestacións e tipos de violencia de xénero.
- Sensibilizar ao alumnado sobre a gravidade e as consecuencias negativas que ten a violencia de xénero sobre as persoas que a sofren.
- Previr a aparición da violencia de xénero nos inicios das relacións de parella na adolescencia ou nas relacións de mocear.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

- Reflexionar sobre modelos sans de relación de parella baseados na igualdade e libres de estereotipos e discriminacións por razóns de xénero.
- Promover entre a mocidade relaciones de parella baseadas na igualdade, o respecto e a confianza mutua que preveñan, por si mesmas, a aparición da violencia de xénero entre persoas novas.
- Favorecer o desenvolvemento de estratexias de actuación fronte ás diferentes manifestacións da violencia de xénero e o coñecemento dos distintos recursos existentes en materia de violencia de xénero.
- Analizar as formas en que as desigualdades de xénero están aínda presentes na contorna educativa.
- Proporcionar recursos específicos que favorezan a educación en e para a igualdade de oportunidades.
- Promover a prevención da violencia contra as nenas e as mulleres a través da educación emocional, a educación en valores e as relacións baseadas na igualdade e a non violencia.
- Facilitar a posta en marcha de accións e intervencións coeducativas específicas para fomentar a igualdade efectiva entre mulleres e homes no ámbito educativo.
- Proporcionar pautas e recursos para detectar e intervir ante posibles casos de violencia de xénero.
- Implantar un modelo coeducativo que, en prol da igualdade, modifique os modelos organizativos do sistema, a súa estrutura, a súa organización, a súa ideoloxía e a propia práctica educativa.
- Loitar contra o androcentrismo presente no sistema educativo.
- Fomentar a reflexión crítica e o afán de cuestionar as discriminacións e desigualdades.
- Incluír a educación afectivo-sexual con perspectiva de xénero desde idades temperás, que cuestione os esquemas de relación entre os sexos e promova un trato igualitario.
- Deconstruír as identidades de xénero restritivas que se basean en estereotipos sexistas e que impiden unha forma libre de facerse home ou muller.

- Fomentar a autoestima das nenas e as adolescentes.
- Implicar aos nenos e os adolescentes na construción de modelos de masculinidade comprometidos coa igualdade e a non-violencia.
- Fomentar a resolución pacífica dos conflitos.

4.2. Prevención, detección e intervención nos casos de violencia de xénero

É fundamental a sensibilización e formación da comunidade educativa para unha detección temperá da violencia de xénero. Para iso promoveremos este plan integral de actuación en materia de igualdade, coeducación e prevención da violencia de xénero, con actuacións específicas dirixidas a todos os seus membros.

A actuación das e dos profesionais da educación ante a violencia de xénero debe basearse no principio de responsabilidade cívica e non pode depender unicamente da sensibilidade individual ante o tema. Actuar adecuadamente ante unha posible situación de violencia de xénero é unha obrigación e unha responsabilidade persoal e profesional. **A intervención profesional pode ser determinante para salvar unha vida.**

A actuación do centro educativo fronte a posibles situacións de violencia de xénero debe contemplar:

- Medidas educativas de concienciación e prevención.
- Actuacións e estruturas que faciliten a detección de posibles situacións de violencia de xénero no ámbito educativo.
- Un protocolo propio de actuación que guíe a intervención do centro.

Tendo en conta as dificultades que mostran as rapazas vítimas de violencia de xénero para recoñecer a súa propia situación e solicitar axuda para intentar saír dela é importante que atopen no centro educativo apoio e recursos que as animen e axuden a dar os pasos necesarios para superala. O principal elemento de apoio no centro educativo para chegar a recoñecer a propia situación e dar os pasos necesarios para iniciar a súa superación será contar coa proximidade e o apoio do profesorado do centro e a súa dispoñibilidade para ofrecer axuda e asesoramento desde a comprensión e o respecto.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

Como detectar signos de violencia de xénero nunha alumna

Indicadores que nos poden facer sospeitar que unha alumna está sendo vítima de violencia de xénero:

- Falta de autonomía para tomar decisións.
- Non participa nas actividades extraescolares.
- Dependencia afectiva.
- Cústalle concentrarse no estudo ou no traballo.
- Diminución do rendemento académico.
- Illamento.
- Posibles cambios de actitude.
- Ausencias inxustificadas.
- Condutas disruptivas.
- Mostra baixa autoestima.
- Mostra sinais físicos de lesións.
- Ten un consumo abusivo de alcohol ou drogas.

Signos de alerta para mozas

A inexperiencia e o ideal romántico do amor impiden á rapaza identificar determinados comportamentos ou actitudes da súa parella como abusivos e non detectan os sinais do que pode ser unha relación futura de violencia.

- Critica a túa forma de vestir e/ou pensar.
- Prohíbeche ou non lle gusta que te maquilles.
- Enfádase si non lle avisas de que saes, de que saias sen el ou de non saber a onde vas.

- Compárate con outras mozas.
- Pretende anular as túas decisións.
- Moléstase si chamaches/saes cun amigo.
- Presionate para manter relacións sexuais.
- Enfádase por cousas sen importancia.
- Berra ou te empuxa.
- Diche cousas que sabe que che feren cando discutides. Asústache cando se pon violento.
- Contrólache as chamadas/mensaxes do móbil ou do correo electrónico.
- Contrólache o diñeiro que gastas ou o que compras.
- Déixate plantada con frecuencia.
- Rise de ti diante dos teus/os seus amigos ou amigas.
- Acúsate de coquetear cando te ve con outros mozos.
- Ameázate cando non fas o que el quere ou se lle dis que o vas deixar.
- Asústache dicirlle que non estás de acordo con el nalgo.
- Sentes que fagas o que fagas nunca é bastante para el.

Identificaste con estas situacións? Si a túa resposta é **SI**, pide axuda!

Signos de alerta para rapaz

Si es rapaz e es dos que...

- Non soportas ás súas amigas e prefires quedar sempre os dous a soas.
- Para conseguir o que queres hai veces que a fas sentir culpable.
- "Ponche dos nervios" que che leven a contraria.

- Serías quen de "calquera cousa" si ela che deixase.
- "Ás veces quéntaste" e danche ganas de pegarlle.
- Non soportas non saber o que fai ao longo do día.
- Necesitas saber todo o que din os seus colegas de ti.
- Intentas ter controlado o seu móbil para saber con quen fala.
- Tes a sensación de que te está provocando para que saltes.
- Non che fías do que che conta e compróbalo.
- Cústache moito desculparte, máis si é ante a túa noiva.
- Sentes que como home tes que protexer ás mulleres. Non estás disposto a ocuparte das tarefas de casa.
- Todo o tempo te escapules e consegues que cho dean todo feito.
- Es ti quen toma as decisións importantes da parella.

Estache pasando? Reflexiona... trátase dunha relación baseada no dominio e o control que pode terminar en violencia. Pide axuda!

Signos de alerta para a familia

Como podo detectar signos de violencia de xénero na miña filla? Posibles indicadores aos que se debe prestar atención:

- Móstrase máis irascible.
- Hai tempo que non ve ás súas amigas, ou relaciónase menos con elas.
- Está todo o tempo coa parella.
- Cambiou a súa forma de vestir, xa non usa a mesma roupa.

- O seu nivel académico é menor que antes.
- O seu comportamento no centro escolar é diferente e o profesorado comentou o seu cambio de actitude en clase.
- Está moi centrada no móbil, no Instragram, Facebook e outras redes sociais de Internet, pero sobre todo coa súa parella.
- Antes ía a actividades de lecer ou deporte, pero desde que ten parella deixou de ir.
- A súa autoestima é bastante baixa.
- A súa relación coa familia deteriorouse, xa non existe tanta confianza como antes.

Indicadores observados no agresor

- Fala despectivamente, con estereotipos e prexuízos, e pode usar unha linguaxe violenta para referirse ás mozas e ás mulleres.
- Mostra comportamentos desafiantes, ata violentos. Participa nas pelexas habituais cos seus iguais.
- Ten actitudes e condutas prepotentes e dominantes.
- Despreza o feminino, sobrevalora o masculino e búrlase dos seus iguais que considera menos.
- Ante un problema, un conflito, usa a violencia e enfádese facilmente si as cousas non son como quere.
- Mostra intolerancia á frustración e culpa a outras persoas.
- Actitudes de burla e falta de empatía cara ao sufrimento dos ou das demais.
- Percibe os celos e o control como unha forma de amor.
- Menospreza a figura feminina e trata de humillar ás mulleres, especialmente á súa parella.
- Actitude proteccionista e paternalista coa súa parella.

- En debates pode chegar a xustificar a violencia do home sobre as mulleres.

Ante a evidencia ou a sospeita dunha posible situación de violencia de xénero que afecte a alumnado do centro, debemos contar cun protocolo de actuación que asegure:

- Actuar de xeito inmediato, evitando dilacións innecesarias.
- Avaliar os riscos e garantir a protección das vítimas.
- Adopción de medidas de carácter educativo co alumnado implicado.
- Preservar o principio de máxima confidencialidade.
- Non duplicar innecesariamente as intervencións.
- Derivar, en caso de ser necesario, aos recursos especializados.

PROTOCOLO DE ACTUACIÓN

Paso 1. Identificación e comunicación da situación

Calquera membro da comunidade educativa que teña coñecemento ou sospeitas dunha situación de violencia de xénero exercida sobre unha alumna, ten a obrigación de poñelo en coñecemento da dirección do centro.

Paso 2. Actuacións inmediatas

Tras esta comunicación, reunirase o equipo directivo co titor ou titora do alumnado afectado, a persoa responsable de coeducación e a persoa ou persoas responsables da Orientación no centro, para recompilar toda a información posible sobre o presunto acto violento, analizala e valorar a intervención que proceda. A realización desta reunión deberá rexistrarse por escrito, especificando a información recollida e as actuacións acordadas. En todos os casos en que se estime que poida existir unha situación de violencia de xénero informarase do inicio do protocolo de actuación ao Servizo Provincial de Inspección de Educación. Coa finalidade de asegurar a necesaria coordinación institucional e procurar unha intervención integral ante estes casos, o director ou directora informará do inicio do protocolo de actuación aos servizos especializados en materia de violencia de xénero.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

Paso 3. Medidas de urxencia

No caso de estimarse necesario, adoptaranse as medidas de urxencia que se requiran para protexer á alumna afectada e evitar as agresións:

- Medidas para garantir a inmediata seguridade da alumna, así como medidas específicas de apoio e axuda.
- Medidas cautelares co agresor ou agresores, no caso de ser alumnado do centro, considerándose entre elas a non asistencia ao centro, se o caso o require.

Paso 4. Traslado ás familias ou responsables legais do alumnado

A titoría ou a persoa responsable da Orientación no centro, previo coñecemento da dirección, coa debida cautela e mediante entrevista, poñerán o caso en coñecemento das familias ou responsables legais do alumnado implicado, aportándolles información sobre a situación e sobre as medidas adoptadas.

Paso 5. Traslado ao resto de profesionais que atenden á alumna vítima de violencia de xénero

A dirección, coas reservas debidas de confidencialidade, protección da intimidade dos menores afectados e das súas familias ou responsables legais, poderá informar da situación ao equipo docente do alumnado implicado. Se o estima oportuno informará tamén a outro persoal do centro e a outras instancias externas (sociais, sanitarias ou xudiciais) en función da valoración inicial.

Paso 6. Recollida de información de distintas fontes

Unha vez adoptadas as oportunas medidas de urxencia, a dirección do centro solicitará a información necesaria relativa ao feito das diversas fontes que se relacionan a continuación:

- Recompilación da documentación existente sobre o alumnado afectado.
- Observación sistemática dos indicadores sinalados: en espazos comúns do centro, na clase ou nas actividades complementarias e extraescolares.
- Asemade, a dirección solicitará ao Departamento de Orientación ou Equipo de Orientación Educativa que, coa colaboración da titoría, complete a información. Isto farase, segundo o caso,

observando ao alumnado afectado, contrastando opinións con outros compañeiros e compañeiras, falando co alumnado afectado ou entrevistando ás familias ou responsables legais do alumnado. Si se estima conveniente, completarase a información con outras fontes complementarias, tales como o persoal de administración e servizos, ou persoal dos Servizos Sociais correspondentes.

Unha vez recollida toda a información, a dirección do centro realizará un informe cos datos obtidos, para o que contrastará a información aportada polas diferentes fontes. Neste proceso débense considerar os seguintes aspectos:

- Garantir a protección dos menores ou as menores.
- Preservar a súa intimidade e a das súas familias ou responsables legais.
- Actuar de xeito inmediato.
- Xerar un clima de confianza básica nos menores ou as menores.
- Recoller todo tipo de probas e indicadores.
- Non duplicar intervencións e evitar dilacións innecesarias.

Paso 7. Aplicación de correccións e medidas disciplinarias

No caso de que a persoa ou persoas agresoras sexan alumnos do centro, unha vez recollida e contrastada toda a información, procederase por parte da dirección do centro á adopción de correccións ás condutas contrarias á convivencia ou de medidas disciplinarias ao alumnado agresor implicado, en función do establecido no plan de convivencia do centro e a lexislación vixente.

Paso 8. Comunicación á Inspección Educativa

A dirección do centro remitirá asemade o informe ao Servizo Provincial de Inspección de Educación, sen prexuízo da comunicación inmediata do caso, tal como se establece no Paso 2 deste protocolo.

Paso 9. Medidas e actuacións a definir

O equipo directivo, co asesoramento da persoa responsable de coeducación, e a persoa responsable da Orientación Educativa no centro, definirá un conxunto de medidas e actuacións para cada caso concreto

de violencia de xénero no ámbito educativo. Así mesmo, si se considerase necesario, poderá contar co asesoramento dos organismos correspondentes. Estas medidas e actuacións referiranse ás intervencións a realizar mediante un tratamento individualizado, coa alumna vítima e co alumno ou alumnos agresores. De maneira semellante, se o caso o require, incluiranse actuacións cos compañeiros e compañeiras deste alumnado e coas familias ou responsables legais. Analogamente, se contemplarán actuacións específicas de sensibilización para o resto do alumnado do centro. Todo iso, sen prexuízo de que se apliquen ao alumnado agresor as medidas correctivas recollidas no Plan de Convivencia.

Con carácter orientativo, propóñense as seguintes medidas e actuacións para cada caso de violencia de xénero no ámbito educativo:

- **Actuacións coa alumna vítima de violencia de xénero:** actuacións de apoio e protección expresa e indirecta, actividades de educación emocional e estratexias de atención e apoio social, intervención individualizada pola persoa orientadora para a aprendizaxe e desenvolvemento de habilidades sociais, de comunicación, autoestima e asertividade, e derivación, se procede, a servizos da Consellería competente en materia de protección de menores.

- **Actuacións co alumno ou alumnos agresores:** aplicación das correccións e medidas disciplinarias correspondentes estipuladas no Plan de Convivencia, actuacións educativas no aula de convivencia do centro, no seu caso, ou programas e estratexias específicos de modificación de conduta e axuda persoal, e derivación, se procede, a servizos da Consellería competente en materia de protección de menores.

- **Actuacións cos compañeiros e compañeiras do alumnado implicado:** actuacións de desenvolvemento de habilidades sociais, de comunicación, emocionais e de empatía, campañas de sensibilización para a igualdade de xénero e de prevención e rexeitamento da violencia, así como programas de mediación e de axuda entre iguais.

- **Actuacións coas familias:** orientacións sobre como axudar aos seus fillos ou fillas. No caso da vítima, orientacións sobre como abordar o feito no ámbito familiar e información sobre posibles apoios externos e recursos institucionais dispoñibles para recibir axuda psicolóxica e asesoramento xurídico. No caso do alumnado agresor, orientacións sobre como educar para previr, evitar e rexeitar todo tipo de violencia e, en especial, a violencia de xénero, e información

sobre programas e actuacións para a modificación de condutas e actitudes relacionadas coa violencia de xénero.

- **Actuacións co profesorado e o persoal de administración e servizos:** orientacións sobre como intervir ante unha situación de violencia de xénero e como desenvolver accións de sensibilización, prevención e rexeitamento da violencia, así como actividades de formación específica. A dirección do centro responsabilizarase de que se leven a cabo as actuacións e as medidas previstas, informando periodicamente ás familias ou responsables legais do alumnado, e ao inspector ou inspectora de referencia, do grado do cumprimento das mesmas e da situación escolar do alumnado implicado.

Paso 10. Comunicación ás familias ou responsables legais do alumnado

Informarase ás familias do alumnado implicado das medidas e actuacións de carácter individual, así como as medidas de carácter organizativo e preventivo propostas para o grupo, nivel e centro educativo, observando en todo momento confidencialidade absoluta no tratamento do caso.

4.3. Promoción do respecto pola diversidade afectivo-sexual

A Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), advirte que **o acoso escolar por homofobia e transfobia é un problema universal** «implica a violación dos dereitos de estudantes e docentes e impide a nosa capacidade colectiva para obter unha Educación de Calidade para Todos» (2013:11).

Por outra banda, o dereito ao libre desenvolvemento da personalidade, así como a unha vida digna e libre de violencia, constitúe un dos principais dereitos humanos recoñecidos internacionalmente (Art. 5, 12, 22 e 26 da Declaración Universal de DDHH). Neste marco, **o dereito á educación sen discriminación por orientación sexual ou identidade de xénero** atópase apoiado polos artigos 2, 28 e 29 da Convención sobre os Dereitos do Neno e nos Principios de Yogyakarta.

Si o prexuízo, a discriminación e a exclusión por homofobia e a transfobia son realidades presentes en todas as sociedades, reprodúcense, en maior ou menor medida, tamén nos centros educativos. **Ser ou parecer lesbiana, gay, bisexual, transexual ou intersexual ou non cumprir coas normas de xénero**

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

asignadas culturalmente a homes e mulleres son algunhas das causas máis frecuentes de acoso escolar: motivan desde o insulto e a burla, ata a exclusión e a violencia física (Pichardo et. a o., 2014). Por iso, resulta de vital importancia non minimizar o problema invisibilizándoo ou tratando de xustificalo. Argumentos como «non hai mala intención», «ocorre en todas partes», «son cousas normais a esa idade» ou «non é para tanto», non só contribúen a perpetuar este tipo de condutas, senón que vulneran os dereitos do alumnado, como indica o Informe Internacional das Nacións Unidas sobre Violencia contra os Nenos (Pinheiro, 2006).

Por este motivo, a intervención fronte ao acoso escolar por homofobia ou transfobia é unha responsabilidade que o persoal docente e todos os membros da comunidade educativa deben cumprir e facer cumprir no desenvolvemento das súas tarefas, máis aló das crenzas ou ideoloxías persoais.

Sabemos que o acoso escolar por homofobia e transfobia afecta directamente ás persoas agredidas, pero tamén o fai a quen agreden, a quen observan, ao centro educativo onde ten lugar e, como afirma a UNESCO (2013), ten graves consecuencias na educación e a aprendizaxe. Fronte a iso, non debemos perder de vista que a conduta e as actitudes do persoal docente, non docente e das persoas adultas en xeral é normalmente un exemplo a seguir para o alumnado: o silencio ou a pasividade fronte ao acoso escolar por homofobia ou transfobia convértenos en cómplices e lexitima o acoso como unha forma de relación social aceptable.

Así, este plan ten como principais obxectivos referidos a estes aspectos:

- Informar: Existe desinformación respecto da sexualidade, xénero, orientación sexual e identidade de xénero, o cal xera mitos, prexuízos e ideas erróneas. É necesario promover unha maior comprensión das diferentes formas de expresión do desexo e a identidade, e así favorecer os valores igualitarios e de liberdade asociados coa democracia como forma de vida, e a convivencia pacífica baseada no respecto aos dereitos humanos.
- Sensibilizar: Promover unha valoración positiva das diferentes formas de expresión do desexo e a identidade, como son a homosexualidade, masculina e feminina, a transexualidade, a bisexualidade e a intersexualidade así como todos os valores igualitarios asociados co xénero.

- Visualizar: A visibilización das persoas LGTBI é unha ferramenta fundamental para romper prexuízos e estereotipos. É importante, pois, nomear e visibilizar as situacións de LGTBIfobia, xa que non se loita contra as inxustizas que non se ven e o silencio convértese no principal cómplice da reprodución da discriminación.
- Respectar: Fomentar que os métodos, currículos e recursos educativos sirvan para aumentar a comprensión e o respecto de, entre outras, a diversidade de orientacións sexuais e identidades de xénero.
- Protexer: Os centros educativos deberían ser contornas seguras para todos os alumnos, independentemente da súa orientación sexual ou identidade de xénero. O principal reto é, pois, combater as agresións que sofren as persoas LGTBI e fomentar o respecto pola diversidade sexual e de xénero a fin de que os mozos poidan construír a súa propia sexualidade e identidade de xénero nunha contorna acolledora e respectuosa.

4.4. Prevención, detección e intervención nos casos de LGTBIfobia

Como membros da comunidade educativa, propoñemos ir máis aló da prevención, detección e erradicación do acoso por homofobia e transfobia para promover o libre desenvolvemento da personalidade de cada persoa, fomentando nos centros educativos o respecto da diversidade sexual, familiar e de identidade de xénero, ao mesmo tempo que se traballan e celebran todas as diversidades.

Recomendacións para previr o acoso escolar por homofobia e transfobia

1. Eliminar os prexuízos**:**

- Non presupoñer a heterosexualidade nin o xénero das persoas que che rodean: probablemente hai na túa contorna algunha persoa lesbiana, gay, bisexual, transexual ou intersexual (LGTBI).
- Hai moitos modos de ser heterosexual, homosexual, bisexual, transexual ou intersexual. Respéctaos.
- Non centres a túa atención e relación con persoas LGTBI exclusivamente na súa orientación sexual, identidade sexual ou a súa forma de expresar o xénero: existen moitas máis facetas da súa personalidade que non se deben ver eclipsadas.

- Recoñecer os prexuízos, mitos e falsas crenzas que hai sobre as persoas LGTBI en ti e ao teu redor.
- A homofobia e a transfobia afectan a todas as persoas, tamén ás persoas heterosexuais que non cumpren coas normas de xénero e sexuais hexemónicas. Como membros da comunidade educativa, propoñemos ir máis alá da prevención, detección e erradicación do acoso por homofobia e transfobia para **promover o libre desenvolvemento da personalidade de cada persoa,** fomentando nos centros educativos o respecto da diversidade sexual, familiar e de identidade de xénero, ao mesmo tempo que se traballan e celebran todas as diversidades.

2. Coidar a linguaxe

- A discriminación entre homes e mulleres e por orientación sexual comeza tamén nas prácticas lingüísticas: **utiliza unha linguaxe inclusiva e non sexista** para que toda persoa que che escoite se sinta recoñecida de forma positiva no teu discurso. A linguaxe é rico e diverso, e esta pode ser unha excelente oportunidade para coñecer as posibilidades que ofrece.
- **Evita a linguaxe homófoba e tránsfoba**. Expresións como «maricón», «bollera», «travelo» ou «marimacho» non son inofensivas: aínda que non teñan intención de facer dano, son expresións que resultan ferintes para moitas das persoas que che escoitan e non deben permitirse en ningún caso.
- **Evita** falar sempre desde o punto de vista masculino (androcentrismo) e tratar ao resto de persoas coma se todas fosen heterosexuais (heterosexismo).
- **Respecta o desexo de cada persoa** a ser tratada co xénero co que se identifica.

3. Valorar os aspectos positivos da diversidade

- A diversidade sexual, familiar e de identidade de xénero constitúe unha excelente **oportunidade educativa para construír outra escola posible** na que todas as persoas atopen recoñecemento e respecto. A diferenza permítenos aprender do distinto.
- **Evita** referirte aos demais, ás súas actitudes ou emocións con palabras como «normal» e «natural»: normal e natural é a diversidade humana.
- **Non definas ás persoas pola súa diferenza**: máis aló da orientación sexual, o xénero, a cor de pel, o peso, a estatura, as capacidades corporais ou a nacionalidade, todas as persoas temos en común que somos seres humanos.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

- **Cuestiona os estereotipos e reflexiona sobre os conceptos e realidades** que asocias coa homosexualidade ou a bisexualidade: amor, respecto, diversidade, liberdade e igualdade.
- **Evita as etiquetas: encasíllannos e limítannos**. O ser humano colorea a sexualidade e o xénero de formas tan diversas e fluídas ao longo da súa propia vida que desborda os binarismos e as matrices pechadas.
- **Incorpora unha concepción de familia ampla e diversa**, en consonancia coa rica diversidade de estruturas familiares presentes nos centros educativos.
- **Valora positivamente e anima as expresións de afecto e amor** entre todas as persoas, sexa cal sexa o seu sexo.

4.Respecto

- O respecto á diversidade sexual, familiar e de identidade de xénero **é tarefa de toda a comunidade educativa**, non só das persoas LGTBI.
- **Respecta a intimidade:** temos dereito a falar da nosa afectividade e os nosos desexos, pero tamén a non facelo.
- **Respecta a confidencialidade:** temos dereito a decidir cando e con quen compartimos a nosa afectividade e os nosos desexos.
- Presta atención: en ocasións, **hai preguntas que poden incomodar ou resultar irrespectuosas,** máis aló da boa vontade que as motive.
- Non saques a ninguén do armario sen o seu consentimento: **respecta os tempos e procesos de cada persoa.**

5.Implicación

- Fronte a comentarios e actitudes que non respectan a diversidade: **intervén sempre**. Pero non prohibas ou censures sen máis: escoita, intenta entender, facer entender, cuestiona e debate. Sinala con asertividade as actitudes sexistas e homófobas e mostra as consecuencias que teñen nas persoas e na sociedade.
- **Falar sobre** homosexualidade, bisexualidade, transexualidade ou intersexualidade **non implica ser** homosexual, bisexual, transexual ou intersexual.

- **Sen un referente da diversidade:** si es unha persoa LGTBI, suscítache a posibilidade de facelo visible. Si non es LGTBI, crea un clima favorable para que calquera persoa poida falar libremente das súas opcións sexuais e da súa identidade de xénero como probablemente falo ti.
- **Fala na túa contorna sobre estes temas** e utiliza referencias á diversidade comprensibles para todas as persoas.

Indicadores para detectar o acoso escolar por homofobia e transfobia

Detectar situacións de acoso escolar por homofobia e transfobia entre o alumnado pode resultar difícil, debido a que o persoal docente, sobre todo en secundaria, dedica un tempo limitado de horas por semana en cada aula. Por iso, a comunicación entre o claustro docente resulta de vital importancia para axudar a detectar os posibles casos de acoso nas aulas. Para facilitar este labor contamos cunha serie de **indicadores observables e contrastables:**

Que pode observar a comunidade educativa para detectar ao alumnado que sofre acoso?

- Na interacción cotiá entre o alumnado obsérvase que se refiren á persoa acosada utilizando **alcumes relacionados co xénero ou a sexualidade** («maricón», «bollera», «travelo», «marimacho», etc.); cántanselle cancións; remédase a súa forma de falar, moverse ou camiñar; é obxecto de burlas, chistes, menosprezo, insultos ou vexacións; trátalla hostilmente ou subxuga; déixaselle de lado nas actividades escolares e extraescolares e normalmente está só ou soa; relaciónase soamente con persoas do outro sexo.
- Ao mencionarse en clase un personaxe ou referente homosexual, bisexual, transexual ou intersexual fanse **alusións** á persoa acosada.
- No recreo e nas clases de educación física, adoita haber **actividades ou xogos que están especialmente segregadas por sexos:** observar as relacións entre o alumnado nestes espazos pode resultar de gran axuda para detectar situacións de acoso vinculadas á homofobia e a transfobia.
- **Os baños e vestiarios** son espazos nos que a división por sexos, a ausencia de persoas adultas e a exposición corporal por parte do alumnado ante os seus iguais fan que sexan lugares potencialmente perigosos para quen non responde ao xénero e/ou a sexualidade normativos.
- **Situacións cotiás** como utilizar os espazos comúns, compartir asentos, saír ou entrar de clase ou falar en público son vividas como conflitivas e con tensión pola persoa afectada.

- Obsérvase unha **maior introversión, tristeza, aflición** e/ou unha menor presenza activa na súa participación nas actividades cotiás do centro.
- O seu **rendemento escolar** vai diminuíndo gradualmente.
- Presenta repetidamente **ausencias inxustificadas** ao centro educativo.

Que pode observar a comunidade educativa para detectar ao alumnado que efectúa acoso?

- **Utiliza expresións despectivas** ao referirse á homosexualidade, a bisexualidade, a transexualidade ou a intersexualidade. **Exclúe, insulta, ameaza** ou agrede ás persoas que non seguen as normas hexemónicas de xénero e sexualidade.

- As expresións, condutas e emocións que non se adecúan á sexualidade e xénero normativos espertan a súa **agresividade verbal e física**.

- Ao coñecer que unha alumna **é lesbiana, un alumno varón intenta ligar con ela**, o que supón unha situación de acoso sexual.

- Aquelas situacións e actividades que dividen ao alumnado por sexos ou **reafirman a masculinidade ou feminidade** espertan especialmente o seu interese e motivación.

- **Négase a incluír á persoa afectada** no seu equipo durante devanditas actividades.

- Coacciona e chantaxea ao resto do alumnado para que **non teña amizade e relación** coa persoa acosada.

Protocolo de intervención no caso de acoso escolar por homofobia e transfobia entre o alumnado

1.- Notificación

- No caso de que algún membro da comunidade educativa detecte unha posible situación de acoso escolar por homofobia ou transfobia, deberá **comunicar a situación** ao equipo directivo do centro, que poñerá en marcha a seguinte fase do Protocolo.

2.- Investigación

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

- O equipo directivo conformará o máis rápido posible unha **Comisión de Investigación,** membros da xefatura de estudos ou equipo directivo.

- Esta Comisión de Valoración recollerá a información pertinente ao caso **garantindo o anonimato e a confidencialidade** de quen se solicite información. A **recollida de información** realizarase seguindo a seguinte estrutura de actuación:

    - Observación, por parte da Comisión de Valoración, dos posibles espazos de risco do centro e do tipo de interaccións que teñen lugar neles e, por parte do persoal docente, das interaccións entre o alumnado nas aulas onde se atopan as persoas implicadas.

    - Realización de entrevistas seguindo preferiblemente a seguinte orde:

        1. **Entrevista ao alumnado presuntamente acosador**. No caso de que se trate de máis dun alumno ou alumna, a entrevista realizarase individualmente.

        2. **Entrevista co alumnado observador non participante** da situación de acoso. No caso de que se trate de máis dun alumno ou alumna, a entrevista poderá realizarse de xeito grupal.

        3. **Entrevista co alumnado presuntamente acosado**. No caso de que se trate de máis dunha persoa, a entrevista realizarase individualmente.

        4. **Entrevista coa familia ou adultos responsables do alumnado presuntamente acosador**. Si a gravidade do caso requíreo e si tense o consentimento, se contactará coa familia do alumnado acosador.

        5. **Entrevista coa familia ou adultos responsables do alumnado presuntamente acosado.** Só se entrevistará á familia ou adultos responsables do alumnado presuntamente acosado no caso de que na entrevista previa non manifeste reticencias sobre a posibilidade de entrevistar á súa familia ou adultos responsables, nese caso valorarase outro tipo de intervención.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

Para finalizar esta fase poñeranse en marcha tres **medidas preventivas** que serán mantidas ata a finalización do Protocolo:

- O persoal docente continuará vixiando especialmente aqueles lugares potencialmente perigosos nos que poidan suceder situacións de acoso por homofobia e transfobia.
- Si o alumnado presuntamente acosado así o desexa, realizarase un **acompañamento** por parte das súas amizades durante o tempo que se considere oportuno, ata que desapareza a sensación de indefensión e o sufrimento.
- Finalmente, si o alumnado presuntamente acosado así o desexa, contará co **seguimento e contención emocional** do seu docente de confianza, quen respectará sempre os seus tempos e desexos

3.- Valoración

No caso de que o Informe de valoración conclúa que **efectivamente existe un caso de acoso escolar por homofobia ou transfobia no centro educativo**, activarase a seguinte fase do Protocolo.

4.-Intervención

Unha vez confirmado o caso de acoso escolar por homofobia ou transfobia no centro educativo, a Xefatura de Estudos poñerá en marcha un **plan de intervención** composto polas seguintes fases:

- Comunicación da situación.
- Medidas educativas individuais.
  - Co alumnado que sufriu o acoso.
  - Co alumnado que efectuou o acoso.
  - Co alumnado observador do acoso.
- Medidas educativas colectivas.
  - Medidas coas familias implicadas.
  - Medidas co persoal docente.
  - Medidas disciplinarias.

Comunicación da situación

Como xa se mencionou, antes de comunicar a situación de acoso á familia do alumnado que o sofre debemos ter en conta que, en ocasións, as situacións de homofobia e transfobia danse tamén dentro das familias. É por iso polo que debemos **coñecer previamente a situación familiar da persoa acosada.**

No caso de que o desenvolvemento da entrevista arroxe sospeitas de situacións de homofobia ou transfobia dentro da familia da persoa acosada, esta situación de desprotección infantil pode estar prevista na lexislación vixente, e ao transcender os recursos e competencias do centro educativo, será necesario solicitar axuda externa.

No caso de non tratarse dos supostos mencionados anteriormente, procederase a comunicar a situación ás familias implicadas, solicitando a súa colaboración na intervención proposta polo centro, informarase das medidas adoptadas e, se procede, das actuacións legais competentes por parte do centro educativo.

Medidas educativas co alumnado implicado

A Xefatura de Estudos e/ou o profesorado titor tomarán as seguintes **medidas coa persoa que sufriu o acoso:**

Poñeranse a disposición do alumnado que sufriu acoso escolar por homofobia ou transfobia **titorías específicas** para abordar a situación.

Aínda que non resulta de vital importancia coñecer a orientación sexual da persoa acosada, si pode resultar de utilidade para abordar a situación e dotar de ferramentas para comprender os motivos polos que sufriu acoso escolar por homofobia ou transfobia.

En calquera caso, **primará o respecto á intimidade do alumnado e o seu dereito a non falar sobre a cuestión**. En todo momento evitaranse preguntas irrespectuosas ou incómodas. Si a vítima de acoso non ten problema en falar sobre a súa orientación sexual:

- No caso de tratarse de persoas heterosexuales, ofrecerase información específica sobre os motivos polos que puido sufrir acoso homófobo ou tránsfobo (non adecuarse ás normas de xénero hexemónicas, por exemplo).
- No caso de tratarse de persoas homosexuais, transexuais ou intersexuais ofrecerase información específica sobre diversidade sexual e de identidade de xénero.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

En todos os casos ofrecerase **asesoramento en condutas de autoprotección, asertividade e axud**a para a recuperación da autoestima.

Aínda que non é desexable e só si o nivel de gravidade da situación o require, pode analizarse a posibilidade dun cambio de grupo da persoa ou persoas acosadoras ou da persoa acosada. Só excepcionalmente cambiarase á persoa acosada xa que pode interpretarse como un castigo cara á vítima.

A Xefatura de Estudos e/ou o profesorado titor tomarán as seguintes **medidas coa persoa que efectuou o acoso:**

- Traballarase en titorías específicas obrigatorias para abordar a situación de acoso escolar por homofobia ou transfobia: motivos, consecuencias, gravidade da situación. Se fomentará a empatía coa vítima para levar a un cambio de actitude.
- No caso de que a persoa afectada así o desexe, solicitarase á persoa ou persoas acosadoras que manifesten verbalmente ou por escrito as súas **desculpas.**
- A(s) persoa(s) acosadora(s) participará na **realización de tarefas relacionadas con mellora da convivencia** no centro e en actividades específicas sobre a diversidade sexual, familiar e de identidade de xénero.
- A(s) persoa(s) acosadora(s) realizará **traballos prácticos específicos** sobre as consecuencias da homofobia e a transfobia na sociedade e o seu impacto nas vidas das persoas LGTBI, así como sobre os importantes aportes deste colectivo ás ciencias, a arte e a consecución de dereitos civís.
- Ofreceranse **ferramentas para a resolución de conflitos e habilidades sociais** para a empatía e a non violencia verbal e física.
- Aínda que non é desexable e depende do nivel de gravidade da situación, pódese cambiar de grupo á persoa ou persoas acosadoras si non cambia a súa actitude.

A experiencia debe ser de aprendizaxe tanto para a persoa acosada como para a persoa ou persoas acosadoras. Estamos nun ambiente educativo e **trátase dunha oportunidade para educar na convivencia, non para culpabilizar.**

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

O Departamento de Orientación e/ou o profesorado titor tomarán as seguintes **medidas co alumnado que presenciou o acoso:**

- No caso de que se interviñera:
    - **Reforzarase positivamente esta conduta** e ofrecerá unha distinción por parte do Departamento / Equipo de Orientación recoñecendo a súa achega na loita contra a homofobia e transfobia no seu centro educativo.
- No caso de que non se interviñera tendo a oportunidade ou se participou pasivamente:
    - Recordaráselles que fronte a situacións de acoso por homofobia ou transfobia, o seu **silencio facer cómplices, pero a súa intervención marca a diferenza:** convén recordar que segundo a UNESCO (2013), cando o alumnado intervén en casos de acoso escolar por homofobia e transfobia, a súa intervención é máis eficaz que a dunha persoa adulta e xeralmente contribúe a que a situación disípese máis rapidamente.
    - Traballarase en **titorías específicas obrigatorias** para abordar a situación de acoso escolar por homofobia ou transfobia: motivos, consecuencias, gravidade da situación. Se fomentará a empatía coa vítima para levar a un cambio de actitude.
    - Participará na **realización de tarefas relacionadas coa mellora da convivencia** no centro e en actividades específicas sobre a diversidade sexual, familiar e de identidade de xénero.
    - Realizará **traballos prácticos específicos** sobre as consecuencias da homofobia e a transfobia na sociedade e o seu impacto nas vidas das persoas LGTBI, así como sobre os importantes aportes deste colectivo ás ciencias, a arte e a consecución de dereitos civís.
    - Ofreceranse **ferramentas para a mediación e a resolución de conflitos**.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

Medidas educativas nas aulas implicadas

Cada situación de acoso escolar por homofobia e transfobia é tamén unha oportunidade educativa para traballar a diversidade. Por iso poñeranse en marcha as seguintes medidas educativas colectivas:

- Invitarase a **persoas adultas abertamente gays, lesbianas, bisexuais, transexuais ou intersexuais** ás clases afectadas para reflexionar sobre a diversidade sexual, familiar e de identidade de xénero.

- Traballaranse en clase as **consecuencias da homofobia e transfobia** ofrecendo un percorrido histórico das opresións homófobas e tránsfobas e poñéndoas en relación con outros sistemas sociais de subordinación e discriminación (racismo, sexismo, xenofobia...).

- Recordarase ao alumnado que a **homosexualidade segue sendo penalizada** nalgúns países do mundo e aludirase á resolución da Organización Mundial da Saúde que eliminou no ano 1990 a homosexualidade do listado de enfermidades psiquiátricas, dos cambios lexislativos que recoñecen os dereitos das persoas LGTBI e das recomendacións da Unión Europea en materia de **recoñecemento de liberdades e igualdade legal** para as minorías sexuais.

- Faranse especiais esforzos por **introducir nas clases seguintes referentes sobre as diferentes orientacións sexuais e identidade de xénero**. As experiencias de vida destas persoas poden servir para traballar a diversidade, a homofobia e a transfobia na clase e a identificación dos estereotipos culturais que concirnen á orientación sexual.

É de vital importancia evitar tratar publicamente na aula a situación específica de acoso de forma que a persoa acosada poida sentirse exposta a experimentar vergonza ou humillación fronte ao resto da clase. Si ao tomar estas medidas se personalizan na persoa acosada, refórzase tamén a sensación de poder e prestixio da persoa ou persoas acosadoras, polo que debe evitarse baixo calquera suposto.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

Medidas a tomar coas familias do alumnado implicado

O Equipo Directivo, o Departamento de Orientación ou o profesorado titor comunicarase coas familias implicadas (só se procede) coa fin de:

- **Informar sobre a situación, as medidas adoptadas e solicitar a súa colaboración** para continuar traballando os seus obxectivos e reforzando os seus resultados fose do horario lectivo.
- Ofrecer información e orientación sobre **como axudar aos seus fillos ou fillas**, sexan acosadores/as ou acosados/as.
- Ofrecer **referentes, entidades ou apoios externos** que complementen dita información (asociacións LGTBI, servizos de atención psicolóxica, cursos, talleres, programas, etc.)

Medidas a tomar co conxunto do persoal docente

O Equipo Directivo tomará as seguintes medidas:

- **Informarase** a todo o persoal docente e non docente da situación e das medidas adoptadas.
- **Recordarase** a súa responsabilidade á hora de seguir as recomendacións deste Plan para previr o acoso escolar por homofobia e transfobia.
- **Recordaranse** os indicadores para a detección de posibles casos de acoso escolar por homofobia e transfobia.
- **Informaráselles** sobre o seu papel e recordaráselles **a súa responsabilidade** na fase de seguimento do Protocolo.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

Medidas disciplinarias

O Equipo Directivo poderá tomar as medidas disciplinarias que considere pertinentes de acordo á normativa do centro.

5.-Seguimento

A última fase do Protocolo de Intervención en casos de acoso escolar por homofobia e transfobia consta da realización dun seguimento do caso por parte de toda a comunidade educativa que estará a cargo do Equipo Directivo e do Departamento de Orientación.

O seguimento constará das seguintes etapas:

- **Velar polo cumprimento e aproveitamento** da totalidade das medidas adoptadas.
- **Avaliar** si a persoa ou persoas acosadoras ou a persoa acosada víronse envoltas novamente en casos de acoso por homofobia ou transfobia.

5. MEDIDAS CONCRETAS DE ACTUACIÓN

5.1 Organización do centro

Como xa dixemos anteriormente, o noso centro participa desde hai anos en diversos programas, que en maior ou menor medida contribúen a fomentar a igualdade e a tolerancia. No vindeiro curso temos intención de seguir participando nos seguintes proxectos:

-**Programa de Aprendizaxe Cooperativa** dentro do Plan de Formación do Profesorado, en colaboración co CFR de Ferrol.

IGUÁLA-T, dentro da especialidade CPInclue que ten como obxectivos principais:

1-Fomentar a análise crítica da construción social de xénero e as súas repercusións na desigualdade e a violencia de xénero.

2.-Promover os valores de respecto e igualdade de dereitos e oportunidades para homes e mulleres..

3.-Favorecer a inclusión dos colectivos máis desfavorecidos, como o alumnado inmigrante, ou retornado

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

EDUsaúde. O centro como dinamizador de hábitos de vida saudables dentro da especialidade CPInnova que ten como obxectivos principais

1.- Fomentar estilos de vida activos e saudables na comunidade educativa do centro, especialmente entre o alumnado.

2.- Aumentar a actividade física realizada polo alumnado ao longo da semana dentro do horario lectivo. A través das actividades propostas semanalmente durante os recreos activos, principalmente entre o alumnado de primeiro ciclo de secundaria.

3.- Involucrar a diferentes departamentos no desenvolvemento do proxecto a través de actividades

transversais entre diferentes materias.

-**Programa Club de Ciencia**. Desenvolto tamén en horario non lectivo para os cursos de 4º,5º,6º de EP e a ESO. Tamén nesta actividade buscamos intencionadamente a *participación feminina*.
-**Proxectos Europeos Erasmus+,** tanto K1 como K2, este último dirixido explicitamente a *mellorar e potenciar as competencias científico tecnolóxicas nas nenas*. Este proxecto realízase en cooperación con diferentes países e recentemente tivemos no noso centro a profesorado e alumnado galés e polaco..

FORMACIÓN/INFORMACIÓN TANTO DO PROFESORADO COMO DAS FAMILIAS. É imprescindible que para que o cambio sexa real e que tanto dentro das nosas aulas como das nosas casas, se fomenten actitudes de igualdade entre homes e mulleres e se eliminen estereotipos sexistas, debemos formarnos. Tanto profesorado como pais e nais. É necesaria unha formación explícita no tema de igualdade para que teñamos ferramentas e recursos para poder potenciala e garantizala en todo momento. Este curso escolar dentro do Plan de Formación do profesorado do centro contamos cunha actividade de "Traballo cooperativo nas aulas" e outra de "Formación en igualdade de xénero".

LINGUAXE

A linguaxe sexista recoñécese como unha forma de exclusión que reforza a situación de discriminación cara ás mulleres e promove a xeración de estereotipos. Con todo, a linguaxe tamén pode servir como un

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

poderoso instrumento de cambio para identificar e eliminar os factores discriminatorios que a linguaxe excluínte poida conter.

Para unha educación non sexista resulta fundamental o uso da linguaxe e máis concretamente o ter presente algúns termos cuxo significado achégannos concreción sobre a relación entre os sexos.

Catro medidas básicas son as que imos ter en conta:

1.- incorporar actividades para promover unha linguaxe non sexista.

2.-promover en textos o uso de terminoloxía harmónica co principio de igualdade entre sexos.

3.-fomentar a utilización dunha linguaxe libre de sexismo o uso da nosa linguaxe verbal e administrativo.

4.-Buscarase que o alumnado reflexione sobre a tradición machista na linguaxe de uso cotián para erradicar o seu uso.

Analizaremos os documentos do centro, libros de texto, cartelería, recursos e materiais didácticos, cartelería do centro, páxinas web, comunicación coas familias, etc...

NAS ACTIVIDADES COMPLENTARIAS E EXTRAESCOLARES.

Dentro dos criterios establecidos para organizar actividades complementarias e extraescolares en cada ciclo, terase en conta a igualdade de xénero; por exemplo, visitas a monumentos atendendo aos espazos femininos, visitas a exposicións específicas, cinema fórum, certames literarios,…actividades que visualicen á muller. Teranse en conta tamén, aquelas actividades que se organicen en materia de Igualdade na localidade para na medida do posible involucrar ao colexio e poder participar na realización das mesmas.

A PARIDADE NOS DISTINTOS SECTORES DA COMUNIDADE EDUCATIVA.

En canto á participación nos distintos sectores da Comunidade Educativa: As obrigacións e deberes deben expresar claramente igualdade de trato e non discriminación por xénero. A referencia ao masculino ou ao feminino farase permanentemente por igual, ou facendo uso de palabras xenéricas que engloben ambos os xéneros. A elección dos participantes nos distintos órganos colexiados debe incluír explicitamente a posibilidade de participación para ambos os sexos.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

Na composición destes órganos velarase porque interveñan en pé de igualdade homes e mulleres, procurando sempre que sexa posible a paridade de ambos os sexos.

A PARIEDADE NOS ROLES E RESPONSABILIDADES DO ALUMNADO.

Desde o NOFC hase de vixiar que as tarefas e responsabilidades que se adxudiquen ao alumnado sexan iguais tanto para mozos como para mozas.

Nas titorías non se contemplarán diferenzas de trato en canto á actividade escolar, en canto á realización de tarefas ou en canto ás funcións para desempeñar ao longo do curso.

Nas eleccións a delegado/a ou nas adxudicacións de responsables de clase teranse en conta a participación igualitaria e procurarase a paridade na elección ou na adxudicación de responsabilidades.

NO ORZAMENTO XERAL

Respecto ao orzamento do centro lembrar que é un instrumento de planificación económica en orde á prestación do servizo educativo, no que se prevén os ingresos e os gastos necesarios para alcanzar os obxectivos. Por iso á hora de elaboralo teranse como criterio que quede contemplado nas diferentes partidas as necesidades referidas a igualdade, coeducación e prevención da violencia de xénero.- Material para actividades docentes. Dotarase unha partida para financiar as actividades de coeducación programadas con motivos dos días conmemorativos e calquera outra que xurda. - Adquisicións de material inventariable: Material de biblioteca. Ao realizar as compras de libros destinarase parte do orzamento aos relacionados con coeducación e prevención da violencia de xénero.

COLABORACIÓN CO CONCELLO

Solicitar ao concello que nos dea información sobre actividades que se van a levar a cabo en materia de Igualdade na localidade para na medida do posible involucrar ao colexio e poder participar na realización das mesmas.

ACTIVIDADES ARREDOR DE DATAS COEDUCATIVAS DO CALENDARIO ESCOLAR

Hai días sinalados que celebramos no curso escolar e convén planificar unhas actividades que marquen estas celebracións cun carácter coeducativo concreto:

- Día 25 de novembro: “Contra a violencia contra a Muller”
- Nadal: “Campaña do xogo e do xoguete non sexista”
- 30 de xaneiro: “Día da Paz”
- 8 de marzo: “Día Internacional da muller”
- 17 de maio : “Día contra la LGTBIfobia”

- Semanas CULTURAIS: "Mulleres na ciencia"…..
- Efemérides de Personaxes, Aniversarios…
- Día do libro.

Incluír dun xeito explícito a diversidade afectivo-sexual no Plan Xeral de Atención á Diversidade.

DIFUSIÓN

Entendemos que a información e formación de todos os axentes implicados é fundamental. Por iso, en todo momento se asegurará unha axeitada transmisión da información.

A través dos órganos de goberno e de coordinación docente así como a través dos documentos de xestión do centro.

Circulares informativas para familias, alumnado e profesorado.
Inclusión na reunión que no primeiro trimestre teñen os titores ou titoras coas familias dun apartado con información concreta das actividades que o centro vai realizar en relación coa igualdade desde a perspectiva de xénero. Nesta reunión é importante dar unha xustificación da necesidade de colaboración entre familias e centro educativo. Trataríase de dar unhas nocións teóricas moi breves sobre a súa importancia para a transmisión de valores, e en concreto, as repercusións negativas que está a ter para a socialización de fillos e fillas os estereotipos sexistas.

5.2. ELIMINACIÓN DOS ESTEREOTIPOS DE XÉNERO NA TRANSMISIÓN DOS VALORES E DOS SABERES

Os ciclos e os departamentos incluirán a perspectiva de xénero nas programacións e propostas pedagóxicas en todas as áreas, de maneira transversal. Planificando actividades para o alumnado e involucrando ás familias. No curso propoñeranse actividades adaptadas ao nivel psicoevolutivo do grupo de nenos e nenas ás que se dirixen, para que poidan desenvolver os contidos relacionados coa igualdade entre homes e mulleres, da maneira máis significativa posible.

Nos ciclos e departamentos

Coordinación do profesorado que traballa no mesmo nivel educativo ou ciclo, incidindo nos seguintes aspectos:

- Análise, desde a perspectiva de xénero, dos materiais curriculares, especialmente dos libros de texto
- Uso dunha linguaxe non sexista na oralidade da nosa práctica educativa, nos recursos didácticos que ofrecemos na aula, nas informacións que mandamos ás familias, etc.…
- Revisión do Proxecto Curricular do Ciclo, área ou materia, para incluír a perspectiva de xénero en todas as materias. A invisibilidade das mulleres nos contidos curriculares é tan obvia, que nos resulta difícil a súa inclusión. Hai que realizar para iso unha procura de mulleres relevantes na materia, causas, motivos polos que foron invisibilizadas ata o de agora, datos, estatísticas…
- Análise de estereotipos sexistas, incidindo na sensibilización sobre a perda que conleva unha socialización non igualitaria e promovendo actuacións que supoñan a ruptura cos roles de feminidade ou masculinidade través das prácticas educativas.

ACTIVIDADES DENTRO DO PLAN DE ACCIÓN TITORIAL

O traballo dos titores e as titoras é fundamental, sen os cales, este plan de actuación non podería realizarse. Así pois podemos dicir que é un plan de todos e todas e que se desenvolverá nos patios, nas aulas e outras dependencias do Centro así como tamén nos fogares.

Os/as titores/ as conxuntamente co responsable en materia de igualdade, planificarán e avaliarán unha serie de actividades máis ou menos a longo prazo e outras que serán tarefas puntuais (coincidindo con algunha efeméride) e que irán encamiñadas á consecución dos obxectivos. Algunhas serán actividades do centro, outras serán actividades de aula e outras de casa, deseñando actuacións xeneralizadas para toda a comunidade educativa.

Continuar participando nos obradoiros impartidos por quérote máis.

Obradoiros para o alumnado de 3º da ESO. O obradoiro terá unha duración de 100 minutos e farase con cada un dos grupos de 3º. Obxectivos:

1. Reforzar as habilidades para aprender a distinguir o que gusta e o que non en relación coas demais persoas.
2. Promover a vivencia da sexualidade do xeito máis pracenteiro, responsable e satisfactorio posible.
3. Reflexionar sobre as relacións afectivas.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

4. Promover o diálogo, a asertividade e a empatía nas relacións de parella.
5. Traballar os límites e a responsabilidade persoal.

Asesoramento ós titores e titoras de tódalas etapas educativas que se imparten no centro (E. Infantil, E. Primaria e ESO) para desenvolver dentro do Plan de Acción Titorial actividades que fomenten a sensibilización, a prevención e a detección de estes temas (proxectar películas, curtas, elaboración de murais, lecturas, debates…).

Recompilación de recursos Web sobre linguaxe NON sexista.

Traballarase: expresións sexistas (choras como as nenas, tes que ser forte como un home…). E o sexo das profesións (enfermeira, bombeiro, modista…), así como o significado de refráns que fan un uso despectivo da muller

Buscar expresións cotiás que fagan un uso sexista da linguaxe e traballar na importancia de evitar o seu uso.

Análise de diferentes tipos de texto (contos tradicionais, cómic, obras de teatro, letras de cancións, películas, artigos xornalísticos) nos que aparezan situacións e linguaxe sexista, sendo capaz de reflexionar sobre as mesmas e acordar un modelo máis igualitario.
Corrección na linguaxe espontánea de todas as palabras que conleven connotacións sexistas.
Repartición equitativa de tarefas ao alumnado para que adquiran unha maior autonomía social para a igualdade de xénero.
Paridade nos delegados e subdelegadas de clase /equipos.
Resolución de conflitos que xurdan derivados da condición de xénero, sempre a través da reflexión, o debate e a procura de consenso.
Creación dentro da aula virtual do centro dun banco de recursos para facilitar e favorecer o tratamento destas temáticas nas titorías dende Educación Infantil ata 4º de ESO.

5.3.XESTIÓN DOS ESPAZOS, DOS RECURSOS E AS OPORTUNIDADES DE REALIZACIÓN VOCACIONAL DE XEITO INCLUSIVO

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

Promover a prevención ante a discriminación por razón de sexo, xénero ou orientación sexual no ámbito da orientación educativa e vocacional coa participación das nosas alumnas en actividades relacionadas con robótica, ciencia e tecnoloxía. Como xa detallamos anteriormente, o noso centro participa en varios proxectos europeos que buscan intencionadamente a maior participación das mulleres nestas actividades así como o desenvolvemento de talleres de ciencia polas tardes que varias mestras do centro imparten de forma voluntaria en horario non lectivo. Estas iniciativas xorden porque somos conscientes de que a participación feminina nestas actividades era moi inferior á masculina. O traballo nestes últimos cursos xa comeza a dar os seus froitos e as cifras están cambiando considerablemente, pero somos conscientes de que queda moito por facer.

Por outro lado promoverase unha xornada onde referentes femininos acudan ó centro para fomentar a participación das nenas nas áreas STEAM.

Actividades biblioteca.

Dende a biblioteca organizaranse periodicamente actividades de animación á lectura como dramatizacións, contacontos, lecturas compartidas, ... que se fomentará que xiren en torno a temática da igualdade. Incluiranse títulos que contribúan a unha educación que fomente a igualdade entre as persoas. Dotarase a biblioteca de material con dicha temática.

Na organización dos espazos, instalacións e recursos materiais.

No NOFC farase constar que todos os espazos e instalacións estarán preparados para a utilización tanto de mozos como de mozas, o seu uso quedará supeditado á actividade para realizar neles e nunca supoñerán unha discriminación por sexo. Salvo nos aseos e vestiarios que deben quedar perfectamente indicados o uso masculino e o feminino.

Tamén se expoñerá claramente nos materiais do centro o seu uso comunitario: compartido por alumnos e alumnas, ou no seu caso por profesores –profesoras, ou pais-nais. A persoa encargada dos materiais educativos ou no seu caso os usuarios destes (profesores e profesoras ou persoal docente) vixiarán para que os materiais non conteñan ningún elemento discriminatorio por cuestión de sexo. Igualmente ante a adquisición de novos materiais debe vixiarse de que non conteñan propostas discriminatorias por razón de xénero ou outros motivos que supoñan rexeitamento dos usuarios aos que se destinan estes materiais.

PATIO: continuar no proxecto que xa está en marcha en colaboración co Concello de remodelación de espazos de lecer dentro do Proxecto “Patios Dinámicos”, onde o obxectivo fundamental é o fomento dun uso igualitario dos distintos espazos de lecer do centro.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

5.4.INCLUSIÓN DOS VALORES COEDUCATIVOS NA XESTIÓN DA CONVIVENCIA ESCOLAR

Toda a Comunidade Escolar debe ir impregnándose do feito coeducativo para conseguir unha igualdade entre homes e mulleres real e efectiva. Para iso é necesario considerar a coeducación como un eixo transversal. A metodoloxía basearase principalmente na participación activa dos alumnos/ as, tentando potenciar con iso, o compromiso ante unha realidade non igualitaria.

Cremos importante seguir unha liña de actuación onde se siga a coeducación nas situacións habituais da aula e nas diversas actividades educativas, evitando considerala como un agregado máis ao currículo.

Por isto seguiranse os trazos metodolóxicos esenciais : Carácter interactivo de aprendizaxes, globalización, importancia da creación de ambientes ricos para a comunicación, papel activo do alumnado, traballo en equipo,...etc.

Será prioritaria a construción dun clima de aula autenticamente coeducativa porque a participación activa de nenos e nenas xoga un papel decisivo. O xogo é un dos medios de aprendizaxe e de socialización máis interesantes que se dan na infancia. No xogo proxéctanse, ademais, os estereotipos e modelos imperantes nunha comunidade determinada.

Procurarase que nenos e nenas compartan xogos, evitando a formación de grupos pechados, favorecendo o grupo mixto e que se negue a participación dunha persoa por razón do seu sexo.

Dado que somos un centro Edixgal e aproveitando a implantación do programa utilizaranse as Novas Tecnoloxías para traballar algunhas actividades, como a procura de información, realización de actividades con temas alusivos a igualdade.

No Plan de Convivencia

Dentro do Plan de convivencia establecerase mecanismos para que tanto o responsable de Igualdade como o de convivencia promovan accións conxuntas que contribúan a facer do centro un espazo coeducativo, xa que ambas as figuras e as funcións que se lle asignan teñen un papel significativo no desenvolvemento dunha convivencia positiva. Polo que se coordinasen para deseñar, planificar, organizar as distintas actividades preventivas.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

Estratexias de prevención e actuación:

1. Resolución de conflitos que xurdan derivados da condición de xénero, sempre a través da reflexión, o debate e a procura de consenso.
2. Fomentando a educación en valores.
3. Ensinando a rexeitar de forma explícita calquera manifestación de violencia.
4. Educando a unha cidadanía democrática e responsable.
5. Animando a denunciar cando se teña coñecemento dunha situación de violencia sexista.
6. Nos procesos de identificación e comunicación da situación do alumno ou a alumna transexual observarase en todo momento o máximo respecto ao seu dereito para desenvolver libremente a súa personalidade durante a súa infancia e adolescencia conforme á súa identidade de xénero e absoluta confidencialidade en relación co contido das entrevistas e informacións achegadas.

6.-SEGUIMENTO E AVALIACIÓN.

A avaliación basearase no grao de desenvolvemento dos obxectivos e a eficacia das actuacións.

Expomos un sistema de avaliación que nos permita, non só, recoller o progreso de cada alumno / alumna en materia de igualdade, senón tamén o progreso de todos os axentes participantes e sobre todo o progreso das actuacións coeducativas expostas. Baseándonos en dous aspectos fundamentais a avaliar: a adquisición e o logro dos obxectivos primordiais, por parte de todos os sectores implicados (profesorado, alumnado e familias); e o interese, a participación e o esforzo levado a cabo, constituíndo estes dous aspectos os referentes da nosa avaliación.

Estableceremos tres momentos de avaliación: avaliación inicial, avaliación continua e formativa e avaliación final do Plan.

Debemos avaliar tanto os logros dos alumnos / as, mestres / as, familias, como o Plan en si (obxectivos, contido, actividades, metodoloxía, temporalización…). Polo que será revisado de maneira trimestral e anual. Os equipos de ciclo os departamentos de secundaria farán unha valoración das actividades programadas e da aplicación do mesmo, facendo propostas de mellora cando así o estimen necesario.

Trimestralmente na CCP farase un seguimento e elaborarase un informe da avaliación levada a cabo, á devandita reunión poderá asistir o responsable do Plan de Igualdade. Devandito informe trasladarase ao Claustro e ao Consello escolar para a aprobación, se procede, das medidas e actuacións propostas; así como a súa revisión e avaliación.

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

A avaliación continua complementarase cunha avaliación final onde se valoren os resultados obtidos, as posibles melloras, erros cometidos, necesidades e grao de satisfacción coa experiencia. Para todo iso, empregaranse, entre outros, os seguintes criterios de avaliación:

- O nivel de implicación do profesorado do centro.
- O grao de consecución dos obxectivos establecidos.
- A análise das causas que expliquen os resultados.
- A revisión das actividades realizadas e o seu nivel de implicación por parte do alumnado, pais, nais e profesorado.
- A idoneidade das actuacións programadas e dos recursos previstos para alcanzar os obxectivos.
- Os cambios de actitude dos nenos e nenas do noso centro: formación de grupos mixtos de maneira espontánea, colaboración por igual,...
- A eficacia dos mecanismos de coordinación.

As técnicas que utilizaremos para avaliar serán:

- a observación directa
- a observación a través de fotografías, vídeos
- un caderno pequeno de rexistro
- cuestionarios
- traballos realizados, (seguimento trimestral do propio Plan de Igualdade)… etc.

Da avaliación final levada a cabo no mes de xuño realizarase un informe final, que se plasmará na memoria de AUTOAVALIACIÓN do centro.

INDICADORES DE AVALIACIÓN: I-Iniciado , EP-En Proceso, C-Conseguido

INDICADORES	ESCALA		
Plan de centro coeducativo	I	EP	C
Os obxectivos do Plan de Igualdade de Xénero están integrados no Plan de Centro.			
A igualdade de xénero está nas programacións didácticas			
A igualdade de xénero está no Plan de Orientación e Acción titorial.			
A igualdade de xénero está no Plan de Convivencia.			

Avda. de San Sadurniño 33
15552 Valdoviño
Tlfno:881 938 107
cpi.atios@edu.xunta.gal

Os materiais que se utilizaron son coeducativos			
Deuse visibilidade á figura da muller			
No centro practícanse xogos non violentos nin sexistas.			
Sensibilización da comunidade educativa	I	EP	C
O diagnóstico sobre igualdade de xénero está actualizado			
No centro temos datos desagregados por sexo			
Utilízase linguaxe coeducativo na documentación do centro, taboleiro de anuncios			
Dáse uso coeducativo aos espazos físicos do centro			
Realízanse actividades complementarias e extraescolares de carácter coeducativo.			
Implicación da comunidade educativa	I	EP	C
Hai coordinación entre a persoa coordinadora do plan de igualdade e a persoa experta no Consello Escolar.			
Participa o Claustro de Profesorado nas medidas propostas para corrixir situacións de desigualdade por razón de sexo.			
Participan as familias en actuacións coeducativa			
OBSERVACIÓNS:			

Valdoviño a 25 de outubro de 2023

A directora A xefa do D.O. O secretario

Asdo:Tania Mª Ruanova Suárez Asdo: Mª Eugenia Fornos Espiño Asdo: Antonio Cebreiro Melero